

mümkün olur. İslâm akaidine göre Allah birdir ve tektir. Bu bir oluş, sayı yönüyle bir "bir"lik değildir. Çünkü sayı bölünebilir ve katlanabilir. Allah böyle olmaktan yücedir. O'nun bir oluşu, zâtında, sıfatlarında, isimlerinde ve fiillerinde, rab oluşunda ve hâkimiyetinde eşi ve benzeri olmayışı yönündendir. İhlâs sûresinde قُلْهُوَ اللهُاَحَدٌ -, اَللهُالصَّمَدُ -, لَمْ يَلِدْوَلَمْيُولَدْ -, وَلَمْيَكُنْ لَهُكُفُوًااَحَدٌ -, Allah'ın bir olduğu, hiçbir şeye muhtaç olmadığı, doğurmadığı ve doğurulmadığı, O'nun hiçbir denginin bulunmadığı ifade edilirken, Kâfirûn sûresinde de وَلآاَنَاعَابِدٌ مَاعَبَدتُّمْ İbadetin ancak Allah'a yapılacağı, Hz. Peygamber'in, kâfirlerin taptıklarına önceden tapmadığı gibi, sonra da tapmayacağı ısrarla vurgulanmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in pek çok sûresinde Allah'ın birliğini, eşi ve benzerinin bulunmadığını vurgulayan pek çok âyet vardır: مَااتَّخَذَاللهُ مِنْوَلَدٍ وَماَكَانَ مَعَهُمِنْ اِلَهٍاِذًالَذَهَبَكُلُّ اِلَهٍبِمَا خَلَقَوَلَعَلاَبَعْضُهُمْعَلَى بَعْضٍسُبْحَانَاللهِ عَمَّايَصِفُونَ "Allah evlât edinmemiştir. O'nunla beraber hiçbir Tanrı da yoktur. Aksi takdirde her Tanrı kendi yarattığını sevk ve idare eder ve onlardan biri mutlaka diğerine üstünlük sağlardı. Allah onların yakıştırdıkları şeylerden münezehtir" (el­Mü'minûn 23/91), لَوْ كَانَفِيهِمَااَلِهَةٌاِلاَّ اللهُلَفَسَدَتَا

فَسُبْحَانَاللهِرَبِّالْعَرْشِعَمَّايَصِفُونَنََ "Eğer yerde ve göklerde Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı yer ve gök kesinlikle bozulup gitmişti..." (el-Enbiyâ 21/22). Evrendeki düzen Allah'ın birliğinin en açık delilidir. Mekke'de nâzil olan Kur'anâyetlerinin bir¸oğu doğrudan tevhidi telkin etmekte, bir kısmı da şirki reddetmektedir. Allah'ı yegâne ilâh, Rab ve otorite olarak tanımak, birliğini ikrar etmek, her ¸eşit ortaktan uzak olduğuna inanmakla ger¸ekleşen tevhid, İslâm dininin en önemli özelliğidir. İslâm, bu özelliğiyle hem Câhiliye putperestliğinden, hem Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi dinlerin sonradan bozulmaya uğramış şekillerinden, hem de Mecûsîlik'ten ayrılır. Allah'ın Varlığının Delilleri Bir kısım İslâm bilginine göre insandaki Allah inancı, zorunlu ve yaratılıştan olduğu i¸in Allah'ın varlığına dair dışarıdan deliller aramaya, mantıkî ve akılî deliller sunmaya ihtiya¸ yoktur. Yaratılışı bozulmamış, akli karışmamış her insan Allah'ın var ve bir olduğunu bulur ve anlar. Bu yoldaki deliller sadece insanı uyarmak, i¸indeki zorunlu bilgiyi ve şuuru geliştirmek i¸indir. Mıknatıs ile demir birbirine yaklaşıncı mıknatıs demiri ¸eker. ¸uönkön; bu onun tabiatında gizlenmiştir. Bu özelliği bozulmadık¸a da yaratılışının gereği ger¸ekleşecektir. İşte insan da böyledir. O, sadece i¸ ve dış dönyada Allah'ın varlığını ispat eden şeylere bakarak Allah'ın varlığını bunlardan anlayabilecek özellikte yaratılmıştır. Ayrıca insanın kendi yaratılışı da bizzat Allah'ın varlığının açık bir delilidir. İslâm bilginlerinin ¸oğuna göre insan, öz benliğinde ve dış dönyada Allah'ın varlığını gösteren birtakım deliller özerinde durup döşönerek Allah'ın varlığına ulaşmak durumundadır. لاَتُدْرِكُهُاْلاَبْصَارُوَهُوَيُدْرِكُاْلاَبْصَارَوَهُوَاللَّطِيفُالْخَبِيرُ "O'nu gözler idrak edemez. Fakat O, gözleri idrak eder" (el-En‘âm 6/103) âyeti, Allah'ın duyularla doğrudan doğruya idrak edilemeyeceğini bildirir. Fakat duyular, Allah'ı tanıyacak olan akla, gönöle ve kalbe malzeme temin ederler. Bu malzeme de yaratılmış olan her şeydir, evrenin âhenk ve dözenidir. Bunlar Allah'ın varlığını gösteren belirtiler, izler ve delillerdir. İnsan, akli ile bu belirti, iz ve delillerden hareketle yaratıcıyı bulmaya ¸alışır. Bu bir âyette şöyle dile getirilir:

سَنُرِيهِمْاَياَتِنَافِىاْلاَفَاقِوَفِىاَنْفُسِهِمْحَتَّىيَتَبَيَّنَلَهُمْ

اَنَّهُ
الْحَقُّ
اَوَلَمْ
يَكْفِ
بِرَبِّكَ
اَنَّهُ
عَلَى كُلِّ
شَىْءٍ
شَهِيدٌ "İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz ki, onun gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun..." (Fussilet 41/53) Allah'ın varlığına delâlet eden ve insanı bu konuda düşünmeye ve iman etmeye çağırın Kur'an âyetlerini ve hadisleri dikkatlice inceleyip hem de dış dünyayı ve insanın yaratılışını gözlemleyen âlimler, Allah'ın varlığını ispatlamak için insanın fitraten Allah inancına sahip oluşu (fitrat delili), Âlemin ve âlemindeki varlıkların sonradan yaratılmış olup bir yaratıcıya muhtaç olduğu (hudûs delili), Mümkın bir varlık olan âlemin var olması için bir sebebe ihtiyaç olduğu (imkân delili), Tabiatın büyük bir âhenge ve şaşmaz bir düzene sahip olup bunun bir yaratıcının eseri olmasının gerektiği (nizam delili) gibi bazı deliller ortaya koymuşlardır. Allah'ın İsimleri Müminin Allah'ı tanıması amacıyla ilâhî zâtı nitelendiren kavramlara isim veya sıfat denilir. Hay (diri), alîm (bilen), hâlik (yaratan) gibi dil açısından sıfat kalıbında olan kelimeler isim kabul edilirken, bunların masdarlarını oluşturan ve Allah'ın zâtına nisbet edilen kavramlar sıfat olarak değerlendirilir. 1. "Allah" Özel İsmi Kendisine ibadet edilen yüce varlığın özel ismidir. Özel isimler diğer dillere tercüme edilemezler. Hatta Arapça olan bir başka kelimenin onun yerini tutması da mümkün değildir. Bu sebeple bilginler ister Arapça olsun, ister diğer herhangi bir dilden olsun, başka bir kelimenin "Allah" isminin yerini tutamayacağı konusunda fikir birliği içindedirler. Ancak Kur'an'da, Allah kelimesinin işaret ettiği zât için ilâh, mevlâ, rab gibi isimler de kullanılmıştır. Bu sebeple Farsça'daki Hüda ve Yezdân, Türkçe'deki Tanrı ve Çalab... gibi isimler her ne kadar Allah özel isminin yerine geçmezse de ilâh, mevlâ, rab gibi âyet ve hadislerde geçen Allah'ın diğer isimlerinin yerine kullanılabilir. 2. İsm-i A‘zam Bu tamlama, sözükte “en büyük isim” anlamına gelmektedir. Terim olarak Allah'ın en güzel isimleri içerisinde yer alan bazı isimleri için kullanılmıştır. Bir grup İslâm âlimi, Allah'ın isimlerinin hepsinin eşit derecede büyük ve üstün olduğunu söylemiş, birini diğerlerinden ayırmamışlardır. Bir grup ise hadisleri göz önünde bulundurarak, bazı isimlerin diğerlerinden daha büyük ve faziletli olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Hz. Peygamber'in bazı hadislerinde ism-i a‘zamdan bahsedilmekte, bu isimle dua edildiği zaman, duanın mutlaka kabul edileceği bildirilmektedir.

إسْمُ اللّهِ
اعْظَمُ
الَّذِي
إِذَا دُعِيَ
بِهِ أجَابَ
فِي سُوَرٍ
ثلاَثٍ:
الْبَقَرةِ

وَألِ

عِمْرَانَ

وَطَهَ "Allah'ın, duada şefaata kılındığı takdirde, o

duayı kabul ettiği ism-i âzamı şu üç surededir: Bakara, Âi İmran ve

Tâ-Hâ.”(İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ

Yayınları: 17/504.) Fakat Allah'ın en büyük isminin hangisi olduğunu kesin olarak

belirlemek mümkün değildir. Çünkü bu hadislerin bir kısmında Allah

ismi, bir kısmında ise rahmân, rahîm (esirgeyen, başışlayan),

el-hayyü'l-kayyûm (diri ve her şeyi ayakta tutan), zü'l-celâli ve'l-ikrâm

(ululuk ve ikram sahibi) isimleri Allah'ın en büyük ismi olarak belirtilmektedir. 3.

Esmâ-i Hüsnâ İsmi çoğulu olan esmâ kelimesi ile, “en

güzel” anlamındaki hüsnâ kelimesinin oluşturduğu bir sıfat tamlaması

olan esmâ-i hüsnâ (el-esmâü'l­hüsnâ), yüce

Allah'ın bütün isimleri için kullanılan bir terimdir.

اَللهُ لاَ

اِلَهَ

اِلاَّ هُوَ

لَهُ

اْلاَسْمَاء

15; الْحُسْنَى "Allah,

kendisinden başka ilâh olmayandır. En güzel isimler O'na mahsustur"

(Tâhâ 20/8), هُوَ

اللهُ

الْخَالِقُ

الْبَارِىءُ

الْمُصَوِّر

15; لَهُ

اْلاَسْمَآء

15; الْحُسْنَى

يُسَبِّحُ

لَهُ مَا فِى

السَّمَوَات

16; وَاْلاَرْضِ

وَهُوَ

الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ ...En

güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nun şanını

yüceltmektedirler. O galiptir, hikmet sahibidir" (el-Haşr 59/24) meâlindeki

âyetlerde de ifade edildiği gibi en güzel isimler Allah'a mahsustur.

Çünkü bütün kemal ve yetkinliklerin sahibi O'dur. O'nun isimleri en

yüce ve mutlak üstünük ifade eden kutsal kavramlardır. Allah'ın isimlerine

esmâ-i ilâhiyye de denilir. Allah Teâlâ'nın Kur'an'da ve sahih hadislerde

geçen pek çok ismi vardır. Kul bu isimleri öğrenerek Allah'ı tanır, O'nu sever

ve gerçek kul olur. Kur'an'da

وَلِلَّهِ

اْلاَسْمَاء

15; الْحُسْنَى

فَادْعُوهُ

بِهَا
وَذَرُوا
الَّذِينَ
يُلْحِدُونَ
فِى
اَسْمَائِهِ
سَيُجْزَوْن
14; مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ
 "En güzel isimler Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin..."
(el-A‘râf 7/180) buyurularak, esmâ-i hüsnâ ile dua ve niyazda
bulu­nulması emredilmiştir. Esmâ-i hüsnânın birden fazla olması, işaret
ettiği zâtın birden çok olmasını gerektirmez, bütün isimler o tek zâta
delâlet ederler: قُلِ
ادْعُوا
اللهَ اَوِ
ادْعُوا
الرَّحْمَنَ
اَيًّا مَا
تَدْعُوا
فَلَهُ
اْلاَسْمَاء
15; الْحُسْنَى
وَلاَ
تَجْهَرْ
بِصَلاَتِكَ
وَلاَ
تُخَافِتْ
بِهَا
وَابْتَغِ
بَيْنَ
ذَلِكَ
سَبِيلاَ "De ki: İster Allah
deyin, ister rahmân deyin, hangisini deseniz olur..." (el-İsrâ 17/110).
قال رسولُ
اللّهِ: إنَّ
للّهِ
تِسْعَةً
وَتِسْعِينَ
اسماً مَنْ
حَفِظَهَا
دَخَلَ
الجَنَّةَ،
إنَّ اللّهَ
وِتْرٌ
يُحِبُّ
الوِتْرَ Hz. Peygamber bir
hadislerinde, "Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları ezberlerse cennete girer. Allah tektir,

teki sever." (İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akcedil;ğ Yayınları:7/6). Hadislerde geccedil;en “saymak” (ihsâ) ve “ezberlemek” (hıfz) ile maksat Allah’ı güzel isimleriyle tanımak ve O’na iman, ibadet ve itat etmektir. Allah’ın isim ve sıfatları 99 isimden ibaret değildir. Allah'ın âyet ve hadislerde geccedil;en başka isimleri de vardır. Hadiste 99 sayısının zikredilmesi, sınırlama anlamına değil, bu isimlerin Allah'ın en meşhur isimleri olması sebebiyledir. Tirmizî ve İbn Mâce'nin rivayet ettikleri bir hadiste bu doksan dokuz isim tek tek sayılmıştır. 1- Allah(C.C.): "Eşi benzeri olmayan, bütün noksan sıfatlardan münezzehe tek ilah, Her biri sonsuz bir hazine olan bütün isimlerini kuşatan özel ismi. İsimlerin sultanı." 2- Er-Rahmân: "Dünyada bütün mahlükata merhamet eden, şefkat gösteren, ihsan eden." 3- Er-Rahîm: "Ahirette, müminlere sonsuz ikram, lütuf ve ihsanda bulunan." 4- El-Melik: "Mülkün, kainatın sahibi, mülk ve saltanatı devamlı olan." 5- El-Kuddûs: "Her noksanlıktan uzak ve her türlü takdise layık olan." 6- Es-Selâm: "Her türlü tehlikelerden selamete çıkaran." 7- El-Mü'min: "Güven veren, emin kılan, koruyan." 8- El-Müheymin: "Her şeyi görüp gözeten." 9- El-Azîz: "İzzet sahibi, her şeye galip olan." 10- El-Cebbâr: "Azamet ve kudret sahibi. Dilediğini yapan ve yaptırın." 11- El-Mütekebbir: "Büyüklükte eşi, benzeri olmayan." 12- El-Hâlık: "Yaratan, yoktan var eden." 13- El-Bâri: "Her şeyi kusursuz ve uyumlu yaratan." 14- El-Musavvir: "Varlıklara şekil veren." 15- El-Gaffâr: "Günahları örten ve çok mağfiret eden." 16- El-Kahhâr: "Her şeye, her istediğini yapacak surette, galip ve hakim olan." 17- El-Vehhâb: "Karşılıksız hibeler veren, çok fazla ihsan eden." 18- Er-Rezzâk: "Bütün mahlükatın rızkını veren ve ihtiyacını karşılayan." 19- El-Fettâh: "Her türlü müşkülleri açan ve kolaylaştıran, darlıktan kurtaran." 20- El-Alîm: "Gizli açık, geccedil;miş, gelecek, her şeyi en ince detaylarına kadar bilen." 21- El-Kâbîd: "Dilediğine darlık veren, sıkı, daraltan." 22- El-Bâsî: "Dilediğine bolluk veren, açan, genişleten." 23- El-Hâfid: "Dereceleri alçaltan" 24- Er-Râfî: "Şeref verip yükselten." 25- El-Mu'ız: "Dilediğini aziz eden, izzet veren." 26- El-Müzil: "Dilediğini zillete düşüren." 27- Es-Semi: "Her şeyi en iyi işiten." 28- El-Basîr: "Gizli açık, her şeyi en iyi gören." 29- El-Hakem: "Mutlak hakim, hakkı batıldan ayıran. Hikmetle hükmeden." 30- El-Adl: "Mutlak adil, çok adaletli." 31- El-Latîf: "Lütuf ve ihsan sahibi olan. Bütün incelikleri bilen." 32- El-Habîr: "Olmuş olacak her şeyden haberdar." 33- El-Halîm: "Cezada, acele etmeyen, yumuşak davranan." 34- El-Azîm: "Büyüklükte benzeri yok. Pek yüce." 35- El-Gafûr: "Affı, mağfireti bol." 36- Eş-Şekûr: "Az amele, çok sevap veren." 37- El-Aliyy: "Yüceler yücesi, çok yüce." 38- El-Kebîr: "Büyüklükte benzeri yok, pek büyük." 39- El-Hafîz: "Her şeyi koruyucu olan." 40- El-Mukît: "Her yaratılmışın rızkını, gıdasını veren, tayin eden." 41- El-Hasîb: "Kulların hesabını en iyi gören." 42- El-Celîl: "Celal ve azamet sahibi olan." 43- El-Kerîm: "Keremi, lütuf ve ihsanı bol, karşılıksız veren, çok ikram eden." 44- Er-Rakîb: "Her varlığı, her işi her an görüp, gözeten, kontrolü altında tutan." 45- El-Mucîb: "Duaları, istekleri kabul eden" 46- El-Vâsi: "Rahmet, kudret ve ilmi ile her şeyi ihata eden" 47- El-Hakîm: "Her işi hikmetli, her şeyi hikmetle yaratan." 48- El-Vedûd: "Kullarını en fazla seven, sevmeye en layık olan." 49- El-Mecîd: "Her türlü övgüye layık bulunan." 50- El-Bâis: "ölüleri diriltten." 51- Eş-Şehîd: "Her zaman her yerde hazır ve nazır olan." 52- El-Hakk: "Varlığı hiç değişmeden duran. Var olan, hakkı ortaya çıkaran." 53- El-Vekîl: "Kendisine tevekkül edenlerin işlerini en iyi neticeye

ulaştıran." 54- El-Kaviyy: "Kudreti en üstün ve hiç azalmaz." 55- El-Metîn: "Kuvvet ve kudret kaynağı, pek güçlü." 56- El-Veliyy: "İnananların dostu, onları sevip yardım eden." 57- El-Hamîd: "Her türlü hamd ve senaya layık olan." 58- El-Muhsî: "Yarattığı ve yaratacağı bütün varlıkların sayısını bilen." 59- El-Mübdi: "Maddesiz, örneksiz yaratan." 60- El-Muîd: "Yarattıklarını yok edip, sonra tekrar diriltecek olan." 61- El-Muhyî: "İhya eden, diriltten, can veren." 62- El-Mümît: "Her canlıya ölümü tattıran." 63- El-Hayy: "Ezeli ve ebedi hayat sahibi." 64- El-Kayyûm: "Varlıkları diri tutan, zatı ile kaim olan." 65- El-Vâcid: "Kendisinden hiçbir şey gizli kalmayan, istediğini, istediği vakit bulan." 66- El-Macîd: "Kadri ve şanı büyük, keremi, ihsanı bol olan." 67- El-Vâhid: "Zat, sıfat ve fiillerinde benzeri ve ortağı olmayan, tek olan." 68- Es-Samed: "Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, herkesin muhtaç olduğu." 69- El-Kâdir: "Dilediğini dilediği gibi yaratmaya muktedir olan." 70- El-Muktedir: "Dilediği gibi tasarruf eden, her şeyi kolayca yaratan kudret sahibi." 71- El-Mukaddim: "Dilediğini, öne alan, yükselten." 72- El-Muahhir: "Dilediğini sona alan, erteleyen, alçaltan." 73- El-Evvel: "Ezeli olan, varlığının başlangıcı olmayan." 74- El-Âhir: "Ebedi olan, varlığının sonu olmayan." 75- El-Zâhir: "Varlığı açık, aşkar olan, kesin delillerle bilinen." 76- El-Bâtın: "Akılların idrak edemeyeceği, yüceliği gizli olan." 77- El-Vâlî: "Bütün kainatı idare eden." 78- El-Müteâlî: "Son derece yüce olan." 79- El-Berr: "İyilik ve ihsanı bol, iyilik ve ihsan kaynağı." 80- Et-Tevvâb: "Tevbeleri kabul edip, günahları bağışlayan." 81- El-Müntekim: "Zalimlerin cezasını veren, intikam alan." 82- El-Afüvv: "Affı çok olan, günahları affetmeyi seven." 83- Er-Raûf: "Çok merhametli, pek şefkatli." 84- Mâlik-ül Mülk: "Mülkün, her varlığın sahibi." 85- Zül-Celâli vel ikrâm: "Celal, azamet ve pek büyük ikram sahibi." 86- El-Muksit: "Her işi birbirine uygun yapan." 87- El-Câmi: "Mahşerde her mahlükatı bir araya toplayan." 88- El-Ganiyy: "Her türlü zenginlik sahibi, ihtiyacı olmayan." 89- El-Mugnî: "Müstağni kılan. ihtiyaç gideren, zengin eden." 90- El-Mâni: "Dilemediği şeye mani olan, engelleyen." 91- Ed-Dârr: "Elem, zarar verenleri yaratan." 92- En-Nâfi: "Fayda veren şeyleri yaratan." 93- En-Nûr: "Alemleri nurlandıran, dilediğine nur veren." 94- El-Hâdî: "Hidayet veren." 95- El-Bedî: "Eşi ve benzeri olmayan güzellik sahibi, eşsiz yaratan." 96- El-Bâkî: "Varlığının sonu olmayan, ebedi olan." 97- El-Vâris: "Her şeyin asıl sahibi olan." 98- Er-Reşîd: "İrşada muhtaç olmayan, doğru yolu gösteren." 99- Es-Sabûr: "Ceza vermede acele etmeyen."

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)